



### Izraz podnamjestnika Tončića.

On izjavlja, da je bio u Dubrovniku 1884. do 1899. Supilo je tada bio posve skromni žurnalist, koji je u hrvatskoj stranci igrao podređenu ulogu. Njegov je list bio više puta zaplijenjen, ali samo radi napadaja na neke ličnosti namjesništva.

Supilo je opetovano izlazio i na poglavarstvo i tužio se na zle ekonomske prilike nu nikad od njega nije tražio podpore.

Barun Chlumecki, koga on poznavao kao ozbiljnu političku ličnost i koji je u Dubrovniku igrao mnogo veću društvenu ulogu nego je to po položaju mogao, pitao ga je jednom, da li je Supilo vriedan podpore.

On se inače sjeća, da mu je politički komisar Chasotta jednom pripovijedao, da je bio sa barunom Chlumeckim, Supilom i još nekima kod Kačanskog; koga on osobno poznaje i o komu se govorilo, da je konfident bosanske vlade. Tu da se govorilo o ustanovljenju austrijskog društva „Austria“.

Srbski listovi predbacivali su sve ove stvari bez da je on na to reagirao.

(Ovo donosimo po „Zeitu“, koje nepristrano izvješćuje, pače i zauzimlje stanovište koalije glede vođenja rasprave. Op. uređn.)

Glede postaja Supilo-Chlumecki svjedočio je još Dr. M. Čingrija, koji kaže da su on i Mišić vodili razgovore i dogovore kod Kačanskog a ne Supilo.

Kučanski brojzavono poriče tvrdnju da je on ujedno sa Chlumeckim dogovarao se sa Supilom.

### Izraz grofa Pejačevića.

Grof niče da je koalicija imala dodira sa Srbijom. Izjavlja među ostalim i što slijedi:

Imade ljudi, koji su svojedobno sudjeni na smrt, a kasnije bijahu ugarski ministri predsjednici.

Dr. Friedjung: Među jednim i drugim leže godine razdoblja! Može li čovjek u jednoj godini tako temeljito promieniti svoje mnjenje?

Grof Pejačević: Ima ljudi koji su imali posla sa riječkom rezolucijom, a malo iza toga postadoše ugarski ministri.

Predsjednik: To bi dakle imalo značiti, da su zastupnici hrvatsko-srbske koalicije promienili temeljito svoje mnjenje i to kratko doba, da ste vi mogli zajedno s njima ići.

Grof Pejačević: Hrvatsko-srbska koalicija stavila se na stanovište ugarsko-hrvatske nagodbe, išla je dapače neko vrijeme zajedno s ugarskom vladom i njenom većinom, dok nije došlo do željezničke pragmatike, sasma je naravno, da je ista tada stupila u oporbu. To su razlozi koji su me ponukali, da se borim uz bok koalicije.

Dr. Friedjung: U organu dra. Lorkovića „Pokretu“ izašao je nedavno članak, koji završuje s rečima: Prostitucija, tvoje ime je Austrija.

Grof Pejačević: Šta hoćete tim da kažete? Zar ja ne smijem pripadati stranci, kojoj hoću i kamo mi se sviđa?

### Izraz pl. Nikolića.

On je motrio sa vrlo otvorenim očima, što se oko njega zbiva. Pronosi li se u javnosti veoma čudni glasi, tako da mu je bilo pri duši veoma teško. Nu mogao se je uvjeriti — Bog mu je svjedok — da nema ni najmanjeg traga o kakvom veleizdajničkom radu.

Da je on opazio i najmanjeg traga o kakvom veleizdajničkom radu, on bi smjestao bio izstupio iz koalicije.

Za pojedine čine u koaliciji ne može biti odgovorna sva koalicija. Ona ne sastoji od raznovrstnih elemenata, kao

dogovore koga će odabrati za spljetskoga nadbiskupa.

Na taj sastanak stupiše i zastupnici trogirskoga i šibenskoga sveštenstva, te zapisaše od sakupljenih biskupa, da im pravedno sude glede nekih međusobnih razmirica u pobiranju i dieljenju crkvenih daća poimence Polja Marine i Mokra.

Trogirani kazaše svoje razloge i prava, a šibenčani svoje; našto biskupski zbor ne htjede da izreče svoju, već povjeri stvar Matiji krabavskom biskupu, da ih on nagodi i da im razsudi.

Matij krabavski, bezstrastveno izpta potanko razloge i prava jednih i drugih, te uvažujući izjješćivanje trogirskoga biskupa, komu su pripadali i jedni i drugi dosudi: da od pohoda svih šibenskih krkava i od Polja Marine (Sv. Marine = Brsljave) i Mokra, trogirskom biskupu pripadaju je jedan dio, drugi dio trogirskom sveštenstvu, a trećina šibenskomu pod uvjet, da trogirsko sveštenstvo ima sabirati prihode, te izmedju sebe izabrati tko će ih čuvati i dieliti.

Tim riešenjem ostadoše stranke zadovoljne, te za nekoliko godina ne bilo prigovora ni pravde,

što su recimo socijal-demokrat i kršćanski sociali u Austriji. Za to koalicija ne može odgovarati za pojedine članove i skupine.

Dr. Friedjung: Nikad nikome nije rekao u koaliciji, da je antimonarhičan. Ali bilo je koaliciji, nekih elemenata, koji su radili proti monarhiji. Je li Supilo bio u eksekutivnom odboru koalicije?

Dr. Nikolić: Jest. Supilo je samostalan član koalicije, van stranaka.

Dr. Friedjung: Supilo je u saborskom govoru 27. Veljače 1907. govorio proti „Drangu nach Osten“ i govorio o Austrijancima kao tuđincima.

Dr. Nikolić: Supilo je govorio nevezano. On je van stranaka. U ostalom on je branio stanovišta, da se ima stati na put uplitanju elemenata, koji amo ne pripadaju.

Dr. Friedjung onda veli značajne rieči: Ja ne obtužujem nikoga sa antidinastičnom. Ja sam već rekao i Supilu i Pejačeviću, što otdružuje Beč od koalicije. To je da se ona daje upravljati od jednog Supila.

### Svjedoci iz Srbije

i više njih tužitelji, do jedan izjavioše da su dokumenti prosti falsifikati, a to mnogi podkriepijuju i dokazima, kao n. pr. Marković, Spaljković itd. Vještaci podkriepijuju mnjenje da se radi o falsifikatima.

### Konac procesa

Prof. Kramarž i bivši ministar Bernreiter nastojali su da se dodje do nagodbe. Nu kako je koalicija htjela da Friedjung daje izjavu koja bi bez dvojbe ustanovila da su svi izdaji Friedjungovi bezemeljni, to on nije pristao. Proces se nastavio i kad je službeno ustanovljeno boravljenje Markovića u Berlinu u kritično doba, Friedjung je izjavio, da izključuje dokumente koji se odnose na njega, i da nebi mogao dalje uzeti u obzir ni ostale dokumente.

Na to su tužitelji odustali od tužbe, i predsjednik je izrekao riešenje obtuženih.

### Pouzdanice.

Supilu stižu pouzdanice iz njegovog kotara, a također iz raznih drugih mjesta Primorja. Iz Splita mu poslaše sa pouzdanog sastanka odug brojzav, jer skupština sazvana bijaše zabranjena. Brsojav su podpisali Majstorović, Milčić, Smolčaka, Škarica, Trumbić. Sljede se kupiti podpis.

Šibenik, 23. prosinca 1909.

Imademo po štogod odgovoriti splitskog „Slobodi“ i „Narodnom Listu“ iz Zadra, nu ostavljajmo to za drugi put. Moramo ipak „Narodnom listu“ prišaptnuti, da bezstidno laže. A to ćemo mu i dokazati. Neka se samo ustupi.

### Iz bečkog parlamenta.

Nakon što je bio prihvaćen predlog zastp. Kreka u parlamentu, i gospodska kuća je prihvatila jednoglasno zaključke glede reforme poslovnika. Svi su govornici izrazili svoje zadovoljstvo što je dopokon Zastupnička Kuća osjetila potrebu, da učini ovaj korak za izlječenje žalosnih parlamentarnih prilika.

Ministar unutarnjih posala izrazio je nadu, da će ovom reformom poslovnika biti obezbijeđen plodonosan rad parlamenta. Službena „Wiener Zeitung“ već objelodanjuje zakon o preinaci poslovnika carevinskog vieća.

Na 21. o. mj. je stupio na snagu novi poslovnik, ustled čega kuća je mogla odmah da predje na dnevni red preko svih preostalih prešnih predloga. Razpravlja se u prvom čitanju o ovlaštenom zakonu.

Zastupnička kuća je dovršila prvo čitanje trgovinskoga političkoga ovlaštenog zakona i otrsila je osnovu o centrali za ukorišćivanje mar-

vom, te je obe osnove doznačila odnosnim odborima.

Svršila je takodjer zakonska osnova o zavaravanju dućana, šegritma, trgovinskome obrtu, osiguranju proti nezgodam, i dosta drugih manjih zakonskih osnova. Takodjer primljena je osnova o drugom obćinskom zajmu Dalmacije. Odbor proračunski prihvatio je su 26 glasova proti 18 privremeni proračun.

U obće u parlamentu se radi na paru i što se nije uradilo kroz mjesec učinit će se kroz nekoliko dana.

Niemci iztucu da uza svu reformu poslovnika ipak će oni biti toliko jači, da neće podležiti pritisku drugih narodnosti.

Ako parlament svrši svoj rad prije Božića moguće da će biti početkom godine sazvani razni pokrajinski sabori.

### Političke viesti.

Sastanak narodnih zastupnika. U nedjelju poslije podne sastali su se u Pazinu narodni zastupnici, članovi hrvatsko-slovenskog kluba na istarskom saboru na dogovor o tom, kakvo da zauzmu stanovište prema nakanai zemaljskog odbora u Istri, da se sazove istarski sabor još tečajem ove godine na vrlo kratko zasjedanje radi rješitbe nekojih finacijalnih zakonskih osnova. Narodni zastupnici stvorise u tom pogledu važnih zaključaka te se dogovorise i o raznim drugim narodnim pitanjima.

Prosvjedi proti povišenju poreza na vino. Narodni zastupnik g. Matko Mandić uložio je nadalje na carevinskom vieću prosvjed proti povišenju poreza na vino u ime „Kmečke zadruge pri Medoših“, občina Izula, te u ime „Gospodarskog i konsumnog društva u Kortah“, u istoj občini. U tom smislu imale bi se zauzeti sve naše občine, gospodarska društva, koonumeine i vinarške zadruge itd. itd.

Iz Jugoslavenske sveze. Zastupnici dr. Ivčević, dvorski savjetnik Vuković, Biankini i prof. Perić izjavili su se spremnim opet stupiti u Južnoslavensku svezu pod uvjetom, da bude uglavljeno, da je „Dalmatincima“ slobodno na svoj način glasovati o gospodarstvenim stvarima, medju kojima imaju se poimence ubrojiti proračun i trgovinski ugovor.

Naknadni izbor u Istri. U Piranu se je izvršio izborni čin za izpražnjeno mjesto na pokrajinskom saboru. Od 324 upisanih birača glasovalo ih je tek 142 i to svi za odv. Almeriga Ventrella, koji pripada talijanskoj liberalnoj stranci.

Namjestnik Hohenlohe odlazi? Tršćanske talijanske novine donose viest iz Beča, da će namjestnik princ Hohenlohe biti premješten u Graz, a da će na njegovo mjesto imenovati Niema Friesa, koji je sada u ministarstvu unutarnjih poslova.

Khuen ili Lukacs. Nema dvojbe, da će nakon audiencija Hedervarya i Lukacsu uslijediti odluka, ma u kom pogledu. Govori se, da je vladar pozvao grofa Hnen-Hedervarya, neka primi u interesu ciele monarhije i Ugarske sastav kabineta, da se udovolji zahtjevu ustava i da se stvori parlamentarna vlada. Grof Hnuen da je molio Njegovu Veličanstvo, neka mu za sada ne povjerava nikakove misije, prvo obzirom na njegovo narušeno zdravlje, a drugo jer nema za sada nikakovih veza sa parlamentarnom većinom. Kralj da je nato pozvao grofa Khuenta, neka ostane za sada u Beču i neka čeka njegove daljne odluke, koje da će uslijediti još tečajem dana. Pol sata kasnije stavio je vladar isti poziv na Lukacsu, ovaj da se je pokazao sklonim udovoljiti kraljevoj želji, samo je molio vremena za razmišljanje. Tako je i on ostao u Beču.

Malo iza toga umre Saračen kao hrvatski župan grada Šibenika, te kao doživotni knez sa pravom nasljedstva za svoje potomke, ostavi on svu čast i vlast svomu sinu i nasljedniku Domaldmu, koji je bezdvojbeno bio od Kačićeva plemena.

Ako uvažimo rodoslovlje šibenskih župana istaknuto u poglavlju 14. Domaldu je moglo biti oko 35. godina, kad je počeo ravnati šibenskom županijom.

O njemu je najviše pisao spljetski kroničar arcidjakon Toma, koji ga je lično poznavao, i s njim, kroz više godišnje njegovo u Spljetu knezovanje, u opornomu doticaju bivao. Kao kolovodja „latinske stranke“ otvorenim mu se protivnikom kazivao, ali ga nigdje kakvim nizkim činom nenapada, kao što je navodno običavao druge hrvatske ljude. On pače žestoko kudi svoje sugradjanje što su, prekršivajući prisegu god. 1220. bacili ga sa kneževske stolice; boj koji su oko godine 1225. protiva istom vodili, naopako im izpao; jer, veli Toma, da ih je božja kazna udaljila radi vjerolomstva.

(Nastavit će se.)

Novi begijski kralj. Novi begijski kralj zove se Albert. Rodio se je dne 8. travnja 1875. u Bruselju kao sin grofa Filipa od Flandrije i procese Marije od Hohenzollerna. Princ Albert nije bio opredjeljen za prijestolje. Budući je umro sin pokojnoga kralja Leopolda II. postade prijestolonasljednik sin kraljeva brata Balduin. Kad je ovaj umro nenadano i naglom smrću, zamieni ga njegov brat Albert, sadašnji belgijski kralj. G. 1900. oženi se princ Albert sa vojvodkinjom Jelisavom Valerijom Bavarskom. Kraljica Jelisava belgijska vanredno je dobrotvorna, te se osobito zanima za djecu i radnički nezaposleni proletarijat.

### Teško je, ali do ovoga se doći mora.

Sve to većim prodiranjem filoksera u našu pokrajinu naniela se narodu našemu sve to veću zabrinutost. Doduše nizka cijena vinu donekle ublažuje mu ovu namisao, i ako sa ta kasnije prijavljuje u dvostruko jačem čuvstvu, koje dovođi malo ne do očajanja. On promišlja na daleki svijet, misli na Ameriku, Australiju, Novu Zelandiju, pak i na Transvaal, ali ta misao opet samo za čas je kadra, da ga trgne iz sna zabrinutosti, pa ga opet povraća na najveću, najgoru, najtežu pomisao, a to je na prehranu svoje mnogobrojne obitelji. Gore brige nije moguće ni zamisliti. Kod kuće se neda živjeti, a u svijetu kud će? Sviet je prostran doduše, ali ako se u tom širokom svijetu, koja nenadnja dogodi otcu obitelji, što će jedna i kako majka sirota sa nejakom i sitnom dječicom jedno drugom do uha. Ima još nešto. Prije nego li je ovaj otac obitelji krenuo u svijet, nije bilo u kući ni pare, da ga se odpremi. Moralo se je zadužiti kod kamatnika, te istome podložiti ono komad kućice i ako ima koji komad zemlje većim dielom „gospodske“. Djeca i majka odprate oca do parobroda, zuznima se očima od njega rastajaju, ali to žalostno čuvstvo u njima žetši nada, da će svog oca domala vidjeti, ali ne sirodama, već liepo odjevna i puna novca, sabrta težkim trudom po daleku svijetu. Ove misli prate stotinu i stotinu naših izseljenika, a koliko se njih oživotvore? Svi znamo i novine su vam prva trubnja, koja odječi na sve strane, kad se koji našinac povratu iz svijeta sa par tisuća kruna. Svi hvale njegovu štedljivost, njegov mar, njegov trud, a zaboravljaju na mar, na rad, na trud onih hiljada i hiljada, koje nije sreća poslužila, prem se radjom odrli, te nisu u stanju da namaknu ni toliko novca, da i ako gol i bos uzmože povratiti se u naručaj svojih milih. Selidba u svijet je dobra i preporučuje se samo u slučaju, kad čovjek u kući ima novca što mu je potrebno za put, pak opet kad ide na sjegurnu dobiću, koju su mu prije znanci i prijatelji namakali.

Mnogi će nam reći, a što će raditi naš otačani, kad im filoksera uništi ona četiri panja krša. Tu o obnovi oinograda nema ni govora. Buhač izdao, a što onda? Zar umrijeti od glada, ili po ciele godine raditi na nadnicu gladnicu. Eto baš radi toga pišemo ove redke i hoćemo da upremo prstom u jednu vrlo nužnu stvar, ako želimo, da se uzajamno podpomognemo, te sebe i svoju pokrajinu usrećimo. Obzirom na kulturne zemlje, žilavost u radji, možemo slobodno našu pokrajinu podieliti na primorje s otocima i zagorje. Zagorje opet na ono od Vrlike pravcem na Lečevici u sjeverno i južno. Naši otoci i primorje prenapučeno je, a da ga u buduće uzmogne hraniti onoliko zemlje, koliko je tu ima. S ovog razloga selidba nam daje 90 posto primorskog pučanstva. Primorsko zemljište najprikladnije je za maslinu, lozu i buhač uz gojenje voća. Zagorski pak predjeli su slabo napućeni, a tako i Ravni kotari, Petrovo, Kosovo polje, te cijela visoravna, što se prostire od Ostrovice sredinom pokrajine, preko rieke Krke na Sviljavu pa i oko nje. U ovim predjelima ima tako krasnih položaja, da je uprav gricheta da leže neobrađeni.

Sjećamo se veoma dobro, sad neznamo broj u kome je nekadašnji „Gospodarski Poučnik“ zagovarao selidbu ne iz Dalmacije već da ista bude sledila u Dalmaciji samoj. Još onda on je preporučao ono, što mi danas evo otvoreno iznosimo, a to je, da se počne sa napućenjem naših prostranih zagorskih predjela, koji danas na mnogim mjestima žudni su radne ruke. — Mnogima će se činiti ova naša tvrdnja nekakova sanjarlja, ali ipak nije tako. Na ovom svijetu ništa nije nemoguće, pak stoga ni ovo, što mi danas iznosimo. Poteklože će biti, ali te treba svladati gvodzenom uztrajnošću i razborom. Mi svi vićemo da smo zapušteni, mi svi velimo da smo ostavljeni pukoj sudbini, mi svi znamo kukati, ali neznamo uprieti ondje, gdje se uprieti mora, a da nam grane nova zora ekonomskog preporoda.

Neda se tajiti da nam je budućnost crna, a osobito otocima. Ta pogledajmo Cres, Lošinj

u Istri, Rab, Pag, Silbu, Olib, cieti, dugi otok itd. u Dalmaciji, te samo čakskom prenesimo se u prošlost od ne vele, već otprilike 20 godina, pak kakovu ćemo razliku opaziti? Negda bujni vinogradi, danas su proste ograde. Negda radišni tezači gospodari u svojoj kući, danas se preblijaju po svijetu kao radnici i mornari. Dao Bog nigda se ne desilo, ali to je samo puka želja, što će biti od našeg naroda po južnim otcima, kad nam filoksera zarazi i njih? Hoće li ovaj narod imati dosta novca da obnovi svoje vinograde? Hoće li narod raditi u svakom zemljištu i na svakom položaju amerikanca a da mu uspješno rodi? Evo, ovo su misli, koje mora da zabrinu svakog rođenog sina ove grude. Kolika li silna novca neće zahtijevati, a zahtjeva i danas obnova vinograda, a gdje su? Teško je bi boriti i jačem posjedniku, koji ima u vlastitoj kući i radnu ruku, a kamo li nije siromašnom težaku, kojemu je loza domaća danas sva njegova imovina, nada i prehrana. Kad bi sve po svijetu visili bijeli kolači, kad bi još po Australiji, Zelandiji, Americi i Transvalu još cvjetale ruže, ipak nebi bilo uputno goniti narod listom na selenje, a niti bi to bilo moguće postići. Valjda bi to netko i želio, kako bi tek onda ovu danas našu zapuštenu rođenu milu rudu pretvorio u perivoj, koji je, da je bilo ljubavi i ozbiljna rada, već danas mogao postati ioliko unosan, da je svu svoju djecu mogao na rodnoj grudi hraniti, a ne da su usilovani tuđi se po svijetu, za koru crna hleba.

**Genius patriae super dormitentibus filiis**

Od vjekova, odkad vjek svoj vijem, Prkoseći olujam vremena, Otkad brižno sveđ nad vama budijem, Kao majka vrh čeda sanena, Zešća tuca srca mi ne svlada, Nikak take nisam kušo boli, Od postanka svoga pa do sada, Nikad suza genij vas ne proli. Vidio je kroz vjekove jasno, Gdje Hrvate kleta sudba bježe, Gdje im trga rodno gnjezdo krasno, I od mržnje njihov krvi mijje: Vidio je vihte i mečave, Gdje no bjesne nad Hrvatskom milom, I junaka odrubljene glave, I zavisti nepravdom i silom! Vidio je tiranā i hienā, Gdje joj djecu gone i trgaju, Gdje im daju razlika imena, Da se tūđe, da se ne poznaju; Vidio je polja i bojišta, Na njim: sgode i nesgode bojne, I siročad crnih vrh grasti, Gdje junake plaću neizbrojne. Vidio je crnih izdajca, Janjčara, podlih odmetnika, Lčumjervstvom ogarehni lica, Smutiljavca, kletih razvratnika; Vidio je zmajeve i lave, Rigat ogani hrvatskijem domom, Silne orle divlje. Protiv njega, gdje se brate s gronom; Vaš je genij gledao to s visoka, Morila suze teška bol i tuga, Al mu suze ne skvasiše oka. Za otomom često gane dīga! Al' ih danas niza lica roni, Na vas teško zaspale padaju, I bude vas! — Da, još nisu skloni Ti hrvatski sinici da ustaju. — Neka plače genij i tuguje, Za budućnost tko će tu da mari? Nek Hrvatsku biju te oluje, Nek se množe zlumčari stari. „To su trice — spavati je sladj, I bezbrizno tako vjek svoj viti, Čemu maće pograbiti riđ, Neg' u miru sladko boraviti. To su pust i varavi snovi, Iluzije, odcvjetane nade, Čemu da se koješta obnovi, Što se krvlju tek obnoviti dade? Čemu dignut iz lagodna sankā, Na tisuće dobrih Hrvata, Tek za sreću nekog bielog danka, Na razsulo doterpenih svata? Ta i oni nama krhka daju, Zora sviče isto svakog dana, U razkoši mekom ogričaju. Tko da želi krvavijih rana? Čemu sruat a u ime sloge, Dizat kule neba u oblacim, I zavadjat slabe i ućunacim? Da s' u tašto izkamu srce dražiti, Pustim željam čemu srce dražiti, Protegnut se kad nije moguće, Čemu, čemu baš — nemoguće? Što je čudno, i baš — nemoguće? — „Jadni sinici, ja vam praštam svoje, Prem me boli i boga, Izdajnikom odo sjeme kletu, I u vašim srcim će da zori! Baciše genij hrvatski Za sna tihā u srca vaša, Da razpire teški razdor bratski, Da propadne otadžbina naša. Za sna tihā k vama su dopri, Pričati stih medeno o miru, Divski ponos u vama satiri, Kobnom piru, što će slaviti biesni, Pjevajući vam samrtna opela, Ti će vaši prijatelji prisni, Kocke staviti vrh vaših odiela.

To vi jošte sneni ne shvaćate, U snu su vam njine rieči zlobne, Sladke bile, — sad ih ponavljate Tek iz sna — ali su teško kobne! Prentite se, pogledajte širom, Ali budnim, radojubnim okom, Pa ostajte i nadalje s mirom. Nad tom biedom težkom i dubokom, Nad tom biedom Hrvatske vam majke, Što uza me stisnuta od boli, Sa mnom plače, gdje u puste bajke Vjerovaste — zaspali sokoli. — Gledajte je, ali budnim glavom, Ne gane l' vas ona licem svojim, Svojim molbam, svojom gorkom biedom, Tad o spasu njemom za vjek dvojin! Teške l' rieči! — dvojin! o spasu Nekoć vaše domovine slavne! Vi Hrvati, junaci na glasu, Silni divi od davnine davne Da ste sbilja oslabili tako? Ne, vjerovat ne ću i ne mogu! Je l' moguće, da ste toli lake Smetli s uma staru svoju slogu, Svoju prošlost — svetu uspomenu — Kad ste za dom vojevali bodri, Mač u ruci, dljiku o ramenu, Barjak pred vam rujno — bijelo — modri? Je l' moguće učiti povjesti divne Da već ništa učiti ne znate, Da dušmane ne spoznate kivne, Svakom sgodom što gnajeme Hrvate? O je li vam kad sinula srcom Sveta iskra ponosa i sviesti, I prigora, da skočite vrcem, — A na uztek dušmanskoj objesti Na poljane, gdje se mejdani dieli Za poštenje, ime, veličinu Cielog roda, kom' bi rád odnili Slobod, prava, jezik, otadžinu? Je l' moguće na glas pjesme svete Što hrvatske veliča delje, Da vam srce plamenom osvete I vitežtva uzplamtio nije? Je l' moguće, da je u vam sada Ohladnjela ona krvca vruća, Što vam predje sred muke i jada? Na vlebnā ganula pregnuća; Što je znala probuktiti s biesā, Kad bi čuli gromku trublju ratnu, I stvarati čuda od čudesa. Za krst časni i slobodu zlatnu? Je l' moguće da je mislō vašu Izgrikala hrđja lukavštine, Zaboravi da izpiste čašu, Nad nevoljam jadne otadžine? Što ste? — gdje ste? — zar vas strava hvata Pogledati u njenu budućnost? Usrećiti majku svih Hrvata To je za vas slabe nemogućnost! — Dižite se! — ja vam gromko grnim, Koracajte, maknite se čilo, Pa ma bilo putem hridnim, strmim, Popeti se na najviše bō, Slozni ćete brzo tu doprieti, — Tako su vam putovi k slobodi! I tko ne će robski baš umrieti, Mora tuda junacki da hodi! Dižite se! — praolaca sjedi Okō mene kupa se, dok sborim, Pa me grle, blagosivju mene, Što vas tako podžigam i korim, A sirota Hrvatska uza me, Sve me nutka, da vas svjestim dalje, Bolnu glavu naslonila na me, I sve plače i sve vapaj žale, „Pomoć, pomoć, mili sinici moji! Moja ljubav zaklinje vas vruća, Bud' te slozni, budni i svedj svoji, Dižite se! — pred njenim oltarom Poklekните, skrušeno se kajte, Pa odlučni, cielim srca žarom, — Na djelo se svoje sreće dajte! Kad stresete san taj dugoljetni, Razvorite i srce i oči, Vidjet ćete, kako niste sretni, Da se tako tek u propast kroćti; Vidjet ćete, da ste razstrikani grom, Izgubili svoju silnu snagu, Da ste biedni, golbi, izigrani, Da vam majku zarobili dragu; Vidit ćete, kako su vas slabe Okovali dušmani u lance, I kako vam divne zemlje grabe, Rugajuć se vama neprestance; Vidjet ćete, gdje nad svojim stanjem Više niste svoj gospodari, Gdje vam dušman s vašijem inanjem Sa tudjincim podlo još pazari; Gdje da lakše u grob vas dovučje, U srca vam ljuti otrov štrca, Pa se smije, jara i juće, Bratskom mržnjom kad vam kipe srca; Vidjet ćete — teške li rigobe! — Gdje mu u tom razbojničkom djelu Pruzate isti ruke obe, Gdje sramote ne čuteć na čelu; Vidjet ćete, kako on rabota, Sebi spravlja svedj budućnost bolju, Uzivajuć s vašijeh sramota, Koristeć se, kad se brata kolju, Oj tad će vas podbost srce žarko Na osvetu, na junacka djela, Zasadjate kano sunce jarka, Uzkipt će vlašna krvca vrela; Ujan ćete zlotvornima vragovima, Razčezati od ponosa plamom, Zemlju svoju u Eden obratit, Da slobode svetim bode hramom! Dižite se! — pod jednim barjakom, Nek vas sviđ svet kō jednu braću, Čvrstom voljom i desnicom jakom Sprsit ćete nepoznavu svacu! — Oj, nećte vam tada biti teško, Do potrebe pograbiti haždare, I ovenjat ćo celo vitežko, Još lovorom svježim slave stare;

Mrzko će vam bit u snu mirovat, Želit ćete mejdani i bojište, I svedj ćete sve to bolje snovat Kako svoje pravstavi ognjište! To već ne će biti pusti snovi, Za koje vam nije vredno marit, Vi tad isti, svi sokolovi, Vi ćete ih uzhitno osvariti, Makar krvlju vi ćete obnovit Moćnu, cietu domovinu svoju, Zlatnoj ćete slobodi se dovit I kraj bit će vašem dičnom boju, Ne će bit to kule vrh oblaka, Već kišurne sgrade u cietini, Koje dignu jedna vojska jaka Svojih svetih prava na tvrdini; A sirenske one sladke glase, Što vam danas kroz san meko zuje, Dok u vama vjeru, svjest ugase, Proklet ćete, i kō ljute guje Planut ćete na izrode klete, Što vas snene izrabiti hūti, Nebi li ste u grud majke svete Razbojničkim nožem udarili. — Dižite se! — svašta je moguće, Kad se narod na okupu snadje, Svaka misl i svako pregnuće U njem vazda svog junaka nadje. — Dižite se! — prestat ću da plačem, Kad vas vidim, gdje ljerate timine, Gdje krećete — makar golim mačem — Na poprište za p s otadžine! Tad o njemu s mi n jati neću moći, Suvjerenja da se vraća doba Te hrvatske krajevске vam moći, Da je pala robija i zloba; Da se dižu iz naroda svoga, Novi bani i novi vladari Od koljena drevnog, junackoga! Da vas Višnji opeta obdari, Na uzdarje stoljetnih rana, Tomislavim, blagim Zvonimirim, Silnim Zrinjskim, rodom Frankopana, Hervojava, moćnim Krešimirim, I stotinam drugih velikana, Što vam ime ovjenčase slavom Od vjekova dok god teče dana! — Dižite se! — napried svojim pravom O slobodi, o jedinstvu svome. Napried sinici, bđjite uvijek spravni, Cas je blizu, i' svoji na svome, I' svi skupa pastu u grob tavni!

Dinko Sirovića.

**Iz grada i okolice.**

Čestit Božić nazivljivo od srca svim našim predbrojnicima, čitaocima, prijateljima, su-mišljenicima i cielome narodu hrvatskom, kojemu uz to želimo da se opawe novim snagama, novim žarom u svojoj njegovoj borbi za slobodu, za upostzovu svoje države, U blagositi i milini svetih ovih dana našao i on spokoja, utjehe i zadovoljstva nakon tolikih nevolja, pa upro svim silama, da složno poradi po sretniji svoju budućnost!

**Imenovanja.** Ministar trgovine imenovao je poštarskog upravitelja Petra Bucchića u Hvaru, višim poštkamnim upraviteljem u Šibeniku. Predsjedništvo pokrajinske uprave financija imenovalo je poreznim oficijalima u X. razredu čina porezne asistente Josipa Grubišića i Radoslava Košana.

**„Uboškom Domu“** o božićnim blagdanim i novoj godini u mjesto desetitaka prijatelja i znančima dariva K. S. Veleuč. Dr. Julije Gazzari. Uprava srdačno zahvaljuje na ovom ljepom daru plemenitom gospodinu.

**Dar.** prigodom Božićnih blagdana presvijeti i prepoštovani pragospodin Dr. Vinko Pulišić darovao je mjestnoj konferenciji Sv. Vinka de Paoli K 50. Uprava društva svesrdno preko nas blagodar plemenitom darovatelju.

**Družbi sv. Cirila i Metoda** poklonice: G. Jurin jure pravnik da počasti uspomenu blagopokojnog Frana Čabova, K 3. G. Šime Antić, da počasti uspomenu blagopok. Marka Franića K 2. Skupa K 5. Zadnji izkaz K 674.70. Do danas sabrano K 679.70. Napred za našu Istru!

Stavlja se na srce gg. članovima Podružnice družbe Cirila i Metoda u Šibeniku, da članarinu podmire još tekom ove godine, jer bi se tako našoj družbi i od toga liepa svotica sakupila.

**Služba božja** ovih božićnih blagdana u stolnoj bazilici slediti će ovim redom: na Badnjak na večer u 5 sati pjevati će se jutarnja, poslie koje će presvijeti biskup držati pontifikal, preko kojega će troglasi mižki zbor pjevati „Messa pastoralē“ M. Zuliania uz pratnju orkestra, na Božić pontifikalna sv. misa počēt će na 10 i pol, koju će također obaviti presv. biskup i držati omelju, a izvadjat će se ista misa.

**Dobrovoljno vatrogasno društvo** kani također prirediti društveni ples u mjestnom kazalistu i to na 3. veljače (četvrtak).

**Glavne godišnje skupštine.** Ona „Hrv. Sokola“ obdržaje se dne 2. siječnja u (nedjelju) U istu danu popodne obdržava se i glavna godišnja skupština „Šibenske Glazbe“, a skupština Hrvatske pravaške Čitaonice držat će se dne 9. siječnja 1910.

**Novi Središnji odbor „Saveza“** dalm. učitelja drži svoj prvi sastanak u Spljetu dne 28. ov. mj. sa ovim dnevnim redom: 1. Konstituiranja odbora, 2. Predsjednikova priobćenja, 3. Izvršenje zaglavaka poprimljenih u posljednjoj obcoj skupštini, 4. Eventualija.

**Veliki ples Hrvatskog Sokola** u Šibeniku obdržat će se dne 22. siječnja (subota) u društvenim prostorijama. I ovog puta bit će s plesom spojena lutrija. Pripreme za ovaj ples uueg Hrvatskog Sokola počimju odmah. Nema sumnje, ples našeg „Sokola“ i ove godine odniet će barjakimedj svih drugih naših društvenih plesova.

**Ples Hrvatske Čitaonice** odregjen je za dan 6. veljače (nedjelja) također u društvenim prostorijama.

**Važno za občinske urede.** God. 1908. prikazao se predsjedniku upravnog vieća u Galezanu (Istra) g. Ivanu Petris jedan višji financijski činovnik s odlukom, da obavi reviziju namirnica podložnih biljegovini, a nalazečih se kod istog vieća. Gosp. Petris pozivljuć se na razsude viših oblasti izjavi činovniku, da se ne čuti dužnim odazvati se pozivu. Činovnik, rek bi, nije bio tog mnjenja, ali pred neposupljivšću predsjednika morade barem privremeno odustati od revizije. Malo zatim bi uručena upravnom vieću Galezana jedna odluka financijskog nadzorništa u Puli, kojom se izricalo, da je upravno vieće Galezana jedno potvrđi se reviziji. Proti ovoj odluci pomenuto se vieće uteklo na financijalno ravnateljstvo, koje je utok niečno riešilo. G. Petris, nepokolebiv, utiče se tada na ministarstvo, ali utam, jer ovo potvrđuje razsudu financijalnog ravnateljstva. G. Petris uvjeren, da se občinska uprava zastupstava i da se svi spisi občinskih uprava što se odnose na slobodno upravljanje vlastitih prihoda i vlastitih razhoda imaju smatrati kao i oni jednog ma koje privatnika, u koje financijska vlast ne ima prava da zabada svoj nos, obrati se na vrhovno upraviteljno sudiešte. I gle, netom je ministarstvu financija priobčeno, da je podnesen utok na upraviteljno sudiešte, ono naglo uzmiče, i svojom odlukom od 5. novembra 1909. br. 65.762 izjavljuju, da preinačuju svoju prvajšnju odluku od 7. aprila 1909 br. 21.018, te da ne nalazi više shodnim tražiti dalje revizije biljega kod upravnoga občinskoga ureda u Galizanu. Ovaj slučaj neka posluži za vladanje občinskim upravama u obće, ako bi financijalna vlast ikad htjela da obavlja revizije biljega na temelju § 97. zakona o pristojbinama od 9. veljače 1850., revizije koje se ne mogu protezati nego samo na spise, što se odnose na poslove, u kojima občina odlučuje u djelokrugu svoje nadležnosti kao vlast.

**Kao kroničari** preneli smo viest, da je pomorska vlada zabanjala ribolov sa svjetlikom ostima i silčno, pa čak i na tunju sa više udica. Danas doznajemo, da ova viest ne odgovara istini, što rado donasamo na znanje onima, koji su se bilo direktno, bilo indirektno k nama obratili za razjašnjenje i savjet.

**Svečani otvor ženske gradjanske škole** u Šibeniku, po zadnjim vijestima koje primismo, neće usliediti kako je bilo javljeno, na 3. v. e. č. na 8. siječnja 1910. Uspisivanje će se obaviti u tri dana prvo otvora. Otvoru će prisustvovati, kako čujemo, ne samo predstavnik pokraj. škol. vlasti, nego i predstavnik Zemalskog Odbora. Već sada upozorujemo zanimane roditelje na zvanični oglas, koji će na vrijeme glade otvora škole i upisivanja djece izdati mjestno školsko vieće. Na dan otvora bić će za sve pučke škole u gradu praznik.

**Novom tajniku trg. obrt. komore** u Zagrebu g. Peroslavu P. Čikari prigodom nekidašnjeg imenovanja naša je občina brozajavno na te čestitala. Gosp. Peroslav P. Čikara odgovorio je toplom zahvalom, naglasujuć da će se smatrati sretnim, bude li imao prilike da po svom zvaničnom položaju bilo u kojem pogledu doprine štogod u korist i slavu svog milog zavičaja i ove patriotske občine.

**Šibenska glazba** svirati će na dan Sv. Stjepana na Poljani ili na Malom trgu sledieći program: 1. Fantastična grotesk-koncertna koračnica „Till Eulenspiegel“, Theo Rupprecht, 2. Uvertura „Jubel“, K. M. v. Weber, 3. Solo za eufonium iz op. „Obći potop“, Donizetti, 4. Velika smjesa „Opereiten-Revue“, Ischpold, 5. Koračnica „Zivila sloboda“, A. Hübel.

**Ordreko se časti.** Doznajemo, da se je g. Vinko Belamarić ordreko časti sruičnog člana ribarske mjestve komisije, kao i on povjerenika „Austrianskog ribarskog društva u Trstu“. Jednu i drugu čast je g. Belamarić za punih 12 godina savjestno ispunjavao. S naše strane i u interesu našeg ribarstva želimo ove ordreke, a u svoje doba reći ćemo našu opširno i tim ilustrirati još jednom žalosne i nesnosne ribarske prilike pod Lorinovic pošalukom.

**Poskupljenje žigica.** Od 1. ožujka sledieće godine poskupiti će žigice. Stajati će občina kutija 4 pare, dočim će se proste žigice (sumporne) posve povući iz prometa. Osim toga da će biti u kutijama i manji broj žigica, nego do sada. Država je uzela žigice u monopol, t. j. ona će sama dati izradjivati žigice.

**Radi božićnih blagdana** list nam neće moći da izjade u subotu, pa zato ga izadjemo danas, četvrtak, mjesto jučer, s prigodom.

\*) Iz zbirke pjesama: „Rodoljubke“.

## Biserje hrvatskog narodnog jezika.

Ljubi, rode, jezik iznad svega,  
U njem živi, umiri za njega.  
II.

### Upliv omalovažavanja poslovice na knjigu.

Ne ima sumnje da književnici udešavaju svoje pisanje prema ukusu čitatelja. Oni pišu da ih se čita: no, ako njihovo pisanje nije na volju javnosti, knjiga im propada.

Ne da se poreći, da su mnogo puta zahvaljujući čitalačkoj javnosti preterani, a ne malo puta u njoj je i ukus izkvaren. Ipak, unatoč tomu, upliv čitatelja jako djeluje na pero književnika, tako da se vrijednost pisaca obćenito procjenjuje po razpačavanju njihovih knjiga.

Taj upliv nije ograničen samo na sadržinu knjiga, nego i na oblik, na slog i način pisanja. Zbog toga, zaziranje od pučkog govora i jezika kod viših slojeva naroda zastranjuje tako književnike, da se ne brinu za čistoću jezika u svojim djelima. Nije teško zamisliti kobne posljedice, koje od toga nastaju na štetu naših škola, naše književnosti i novinstva.

Pravi ljubitelji narodnog jezika, oni naime, koji znadu uživati slatkost pučkog govora, svjederno jadrkuju da jezik, kojim su obćenito pisane neke knjige i novine, daleko je od pravog narodnog jezika. Pustimo na stranu znanstvene radje, premda neke i od njih mogu imati slog narodnog jezika — ali žalba udara poglavito na mnoge i mnoge knjige, koje su namijenjene puku.

Da je zbilja tako dosta je pripodobiti — znam da su pripodobite mrzke, ali ovdje stoji — naše stare i starije pisce sa nekim modernim knjigama, koje ipak ne kanimo imenovati.

Kolike li razlike! Naši stari nisu bili podučeni današnjim školskim sustavom, nisu imali pomoćnih knjiga da se u jeziku usavrše, ipak njihovi književni proizvodi imaju klasičnu čistoću jezika: oni su suho zlato jezikoslovlja. Zbog česa kad ih čitamo, čini nam se živjeti u bašicama narodnih lepota, koje ne truje tudjinska natruha.

Te knjige se pretiskavaju i unose u povjest klasične književnosti. Iz njih se crpe sve samo biserje narodnog jezičnog blaga, koje da oni popukili nisu, naša književna povjest ne bi imala čim da se kiti.

Poradi toga u njima osjećamo takovo duševno uživanje i ljubav prema materinskoj riječi, da se rado vraćamo opet prolistati one knjige, koje su otrag pedeset, sto, dvjesto i više godina pisane.

Lepa ova i dražestna svojstva fale u mnogim modernim knjigama. One zaostaju za starim. Za čas svrnimo oko na romane. U romanima morao bi prednjačiti pučki slog i jezik. Ipak korist njihova u tom se pogledu može svesti skoro na ništicu. Pravi duševni utisci ostaju hladni ili se naprosto izkvaru: a ono kukavih ljudskih strasti, koje je moderni roman, poput bljeska časovitu raztresao i uzpirio, padaju na posljedku razočaranom.

Osim toga jeziku fali glodost, čistoća i pripristost Natprano je to podosta tudjinstine u duhu i rečima: naprilitane su stranice opisima, koji su kadkad nerazumljivi i radi samog sloga.

Tako je kod nas. No, dužnost je ipak priznati da ova razlika između stare ljubavi prema čistom narodnom jeziku i novog zanosa za tudjinstinom — nije crna točka samo u našoj književnosti. Ako mi jadrkujemo, bome ni drugi se narodi ne vesele.

Kod Talijana n. pr. premda se u školama daje dosta vremena učenju klasika, ipak tužba je obćenita na mnoga izdavanja moderna, da ne odgovaraju duhu njihova jezika. Vriedi spomenuti, kako je ugledna „Civ. Catt.“ našeg učenog o. Ivana Markovića stavila Talijanima na izgled, kako da pišu talijanski. U Italiji se osobito navaljuje na smotre i novine, koje da im sakate i nagrdjuju jezik. Jednoč mi je rekao jedan ugledni Talijan, koji je o Dante-u liepih razprava napisao: da bi Dante uskrnuo, reče mi, po svoj prilici ne bi pisao, jer se danakse malo mari za čistoću jezika. No, mjesto pera latio bio se on kandidje, da goni u školu tolika pisakarla.

Ovom žalostnom stanju puno je kriv novi pravac književnog ukusa i pisanja, koji iz Francuzke se širi po čitavom svijetu. Francuzka je uvijek bila razasnidna društvenih prevrata ne samo, nego i duševnog preokreta. Uz veliku reklamu, od onuda su se svugda širile knjige ljudi, kojima nije bilo do obraza ništa. Laskanje najnižih ljudskih strasti, opisivanje najogavnijih djela, opravdanje zloće i zločinca: u tomu nosi barjak moderna francuzka književnost.

Čini se da takova su svojstva morala svaka odvratiti od sličnih knjiga. Ipak nisu. Silna reklama, kako sam rekao, svratila je na se pozornost, te zanela za sobom veliki dio ljudstva, koje je baš tražilo duševnu hranu u tom načinu pisanja: i tako je književni francuzki preokret mogao oko sebe okupiti veliku vojsku pristasa kod svih naroda.

Za čitalačkim svijetom podžoe i književnici pojedinih naroda. U manjkavosti stalnih načela,

stadoše se upijati duha na tim izvorima, prenašajući u svoj jezik gotoljine francuzke knjige. Čarobnost opisivanja, te duhovitost i finoća francuzkog jezika na njih je djelovala kao noćna mora.

Upliv i posljedice toga književnog pužanja opaža se i u nekim našim knjigama. Duh pako, koji je uplvisao na sadržinu knjige, uplvisao je i na narodni jezik. Mnoge naše krasne riječi, liepe i bogate poslovice, izpunila je tudjinstina. Zaraza je velika, da ih je baš malo koji u knjigama što svoga traže. Eto to je glavni razlog da mnoge moderne knjige ne mogu se takmiti sa starim u pogledu jezika.

Dok izičemo ove značajne razlike u našoj književnosti i dok unozimo jezik naših starih i starih klasika, nek se ne misli da u kolu ne pjevamo. Sve što smo rekli u uzkoj je svezi sa našim razlaganjem.

Kad promislimo koliko su puta bila pretiskavana naša stara klasična djela i da su bila razjasnena i čitana po selima i u gradovima, nameće nam se pitanje: koji je uzrok bio tom sjajnom uspjehu? Nije mučan odgovor. Naši su stari živjeli u neposrednoj blizini s narodom, te su iz njegovih usta slušali i pobirali, poput marnih pčelica, biserje narodnog jezikoslovlja. Knjige, koje su nam ostavili, doduše ne imadu sve jednaku vrijednost, ali razlika baš stoji u većoj ili manjoj čistoći jezika.

Poznato je, da se narod ne zanosi za knjigom, koja je natruhnuta tudjinstinom. Ali se naprotiv u njoj nasladjuje, kad vidi da se u knjizi zrcali pravi duh narodnog jezika. Eto, tu stoji razlog sjajnog uspjeha naših klasika. U njihovim je knjigama narod spazio vjernu sliku svoje duše i ljepote svoga jezika, te su mu i danas, kao i prije, nezaboravni i najmiliji drugovi u životu.

Ako je dakle jedan dio našega naroda, komu ne prijanja ljepota narodnoga govora i jezika, i koji omalovažuje biserje narodnog blaga, poslovice naime, naši književnici ne bi morali na to se obazirati.

Moderni duh, koji vlada u našim gradovima, zahtjeva i moderni ukus, koji se upija iz knjiga tudjih jezika. Taj ukus nije hrvatski, pače je protivan duhu našega narodnoga jezika. On je unešena bolest, koja može postati kužna, ako joj se ne opru ljudi stalnog značaja, opojeni žarkom ljubavlju prema svojoj materinskoj riječi. Dužnost je i zadatka naših književnika da to učine. Zdrav nauk i čistoća jezika, dva su lieka proti zaraznoj bolesti onog diela našeg občinstva.

Nek se oni sjetu umnog Walter Skota, slavnog Manzoni-a i našeg neumrog Šenoa, te će im ne samo romani, nego i ostali književni savstavi biti na ures hrvatske knjige. Sama ona tri svojim su radom postali tri sjajne zvijezde na svodu modernog neba. Obdareni velikim znanjem i umom, znali su zanieti duše svoga naroda, budno pazeći da okite svoje knjige biserjem i ljepotom narodnoga jezikoslovlja. Da, ljubili su oni i umotvorine drugih naroda, ali samo u onoj mjeri da uvijek ostanu u granicam duše svoga naroda.

To je staza, kojom se mora kročiti. Prvo je biti narodni književnik, pak međunarodni. Prije se valja kititi cviećem iz narodnih busja, a tekar onda ići u tudje perivoje. (Nastavak sliedi).

## Iz hrvatskih zemalja.

**Hrvatska drama na njemačkoj pozornici.** Kako čujemo od prijatelja našega lista primljena je „Hasanaginica“ od dra. Milana Ogrizovića u bečkom „Bnrgtheatru“, te će svakako već u ožujku ili travnju 1910. doći do prikazivanja. To bi bila prva hrvatska stvar u ovoj kući. Veselimo se od srca ovom sjajnom uspjehu te liepe naše drame, koja zaslužuje, da se prikazuje i izvan naše domaje.

**Novi ravnatelj svetojeronimskog zavoda u Rimu.** Na mjesto bivšeg ravnatelja svetojeronimskog zavoda u Rimu, dra. Karla Horvata, koji je postao sveučilišnim profesorom u Zagrebu, imenovan je dr. Janko Borgovčić, dosadašnji kapelan sv. Marka. On je već odputovao u Rim na svoje mjesto.

**Gradski izbor u Mostaru.** Izbori za ovaj grad bit će u ponedjeljak dne 20. prosinca. Birača ima u svemu 1611, a od toga je Muslimana 773, katolika 409, a provostavnih 386 i 43 jevreja. Za izbore se pokazuje vrlo slabo ili gotovo nikakvo zanimanje.

**„Banovina“ dioničarsko društvo za rudarsku industriju.** U Zagrebu je godine 1908. osnovano dioničko društvo pod gornjim naslovom, koje imade zadaću iz banovinskih gora vaditi ugljen i ostale rude. Neki dan je ovo društvo imalo skupštinu, na kojoj je zaključeno živom snagom poraditi na tom, da ugljen dođe što prije na tržište. Ugljena da imade do 40 milijuna metričkih centi.

**Novi ravnatelj poljodjeljske banke.** U posljednjem sjednici ravnateljstva hrv. poljodjeljske banke u Zagrebu izabran je ravnateljem g.

I. Cvetko, dosadašnji glavni prokurista istog zavoda. Nisu dakle bile opravdane bojazni nekih naših listova, koji su se bojali, da će za ravnatelja doći jedan stranac.

## Hrvatski trobojnici. \*)

Vijaz mi se, vijaz, trobojnice sveta,  
Razdari ča se bura, sad sred lišine grobe; —  
Viteziva nam treba sred mrtveža kleta,  
Značajna nam treba sred truleži kobne.

Sa tih tvojih boja sieva pročanstvo,  
Sihvatiti ča se bura, pa skupljati sile,  
Svoje ćemo tada izpunit poslanstvo,  
Zasjati će sreća vrh Hrvatske mile.

Ta crvena boja rajuju krvcu znači,  
Za slobodu roda štono će se prolit,  
Obzorje se davno stalo da oblači,  
Biti će mejdana — al' će rod odoliti.

To nam tvrdi biela ona boja tvoja! —  
Slegnuti će se bura, nastat će tišina,  
Mir će rodom vladat, — iza krvna boja,  
Procvjetat će opet brijeg i dolina.

A ta modra boja rječito nam veli:  
Zasjati će divna nebeska modrina  
Nad slobodnim rodom, kog bi satrli htjeli,  
Spasit će se, spasić biedna domovina!

Dinko Sirovica.

\*) Iz zbirke „Rodoljubke.“

## Dopisi.

Sa Kaštelanske Riviere, 18. prosinca 1909.

Malo koji stranac pohodi Dalmaciju, a da uza Solin i Trogir ne pregleda i naša Kaštela. Fto su braća Česi odabrali Kaštela za svoj ljetnikovac, gdje misle dolaziti u velikom broju. Svi se jednako dive krasoti prirodna položaja, ali jednako i očituju svoje čuđenje, kako je taj preljepi kraj toli zapušten i neudržavan. Pitaju koji narod tu žive i tko je na upravi, te ne imaju barem toliko estetičkoga shvaćanja, da iza ubavoga žala i grebena obasjana žarkim suncem ne nasade zimzelen, što tu uspjeva i tako okite taj božji dar ugodnom ljetnom hladovinom. Tim što su Kaštela liepa položajem, izbjiva više onaj prevellki nemar s koga su zapuštena. Donja Kaštela oskudjevaju morskom obalom, jer su sela tik jedno drugom, a i ono malo mora što imaju vrlo će izgubiti, ako naša blagodarina obćina nadari samo još dva prijatelja, kao što je nadarila bilježnika dr. Kanber-a, sa dvjesto metara mora. Naš načelnik i on veliki su prijatelji, te načelnik umjesto da mu daruje ono čime razpolaze i od česa je vlastiti gospodar, dao mu je najljepše zrno bisera sa Kaštelanskoga niza — slično se u viciu nije dogodilo. Još tumači g. načelnik i g. Kauber, da je to neka dobrobit za narod, jer je on dao četiri metra poljskoga puta občinstvu; ali to se nada pripodobiti u vrijednosti i ljepoti. Primili divlje, a dali pitomo. Čemu će ondje kolni put, kuda imamo državnu cestu, luku i drugo za promet; ono je za šetnju i za kupanje. A čemu mu je g. Kanber sagradio vilu na obćinskom kada je imao tu davno svoj vinograd, od koga je još mogao darovati obćini da napravi put, kad misli činiti dobra a ne na sav juriš sebi prisvajati. Ovomu nije kriva pomorska vlast, nego obćina. U Lukčiću su neki privatnici htjeli imati sebi morsku obalu, te su mimoalaze obćinu dobili dozvolu za nasipe i gradnju, ali je obćina osujetila. Svak se pita i čudi gdje su obćinari a napose staroseljani, koji nisu smjeli dozvoliti, da im dr. Kanber ni za jedan dan pregradi ono što je njihovo. Dr. Kanber poznat je, te će ono što je od obćine dobio badava, skupo prodati strancima, a staroseljani mogu ići na brdo Biran da se kupaju i užiju more preko načelnikovih konoba i Kanber-ova parka. Eno u Opatiji i u hrvat. Primorju niti jedan milijunar nije mogao kupiti zemljišta, da mu je vila i celi park u moru, kao našem dobročinitelju dr. Kanberu. Tu primorski putevi za šetnju dugi su po više kilometara, rve su zgrade nad pulem i ništa ne brani pogled na more. Bili mogli što krasnije imati, nego da imamo jedan uređeni puteljak uz more, barem od Staffiča do Kanelovca? Hoće li bogataš dr. Kanber još trebati našega? Ili će občinstvu izpod svoje vile napraviti put? Hoće li on dozvoliti da se iz njegova parka kupamo. U parkovima g. Kauber a g. načelnika sve usjeva i raste, a obćinski je u Starome pravo džubršte. Tu svake godine propane po koje stablo, a novo ne može da raste, jer nije valjda pod istim podnebljem, pod kojim je načelnikov. Prije je bio cvietnjak ograden gustom zelenom ogradom, a sada oko, nekoliko suhих kolaca izvezanih žicom, a u nutri zadili u stabla čavle, te jedan pučki učitelj suši mreže, a pralje robu. Poznata je pitomost i darovitost kaštelanskoga seljaka, ali je ubog bez vodje, sam je, svak ga

zorabi za svoje vlastite interese, a nikoga nema da se brine za njegovu budućnost. Kad nebi bio ovakav kaštelanac, onda koja naslada biti na čelu naroda, koji je toli divljen i kod koga je izključen svaki red i napredak? Probudite se kaštelanci, ne dozvolite da vas tudjin nazivlje divljim, dok otmilje što je vaše, nego neka vam vrati, pak će vas cijeniti. Staroseljani.

## Demokrati na djelu i kmetsko pitanje.

Da su se naši nazovi demokrati radi same reklame prihvatili kmetskog pitanja, to smo mi već davno rekli. Da će se kmetsko pitanje riešiti onako, kako su to oni zasnovali, to svak već uvjida, da ne će. Nego iza kulisa ima još nešto. Među demokratskim perjanicama ima i nekoliko debelih trutova, koji su se prije tovlia na jadrnim težakim žuljevima.

Težaci su to dobro znali i već su se spremali, da bace sa sebe jaram robovanja, ali age i spahije brže bolje okrenuše kola i težaku se prikazuju kao jedini njegovi dobrotvori, njegovi osloboditelji iz gospodskih ruku, dok u stvari nisu nego proste hijene u dvostrukoj okrutnosti svojoj. Da pako demokratski prvaci ne traže riešenje kmetskog pitanja radi kmeta, nego radi sebe, nek je dokaz ovoj istini događaj.

U Šibeniku živi kao udovica gospođa Š. B. Da je udovica ima već preko 25 godina. Ima kćer J. udatu ove godine u S.

Kao kmet uživala je liepih 6 dionica zemljišta u Dolujem polju i to baš na Trsteniku. Za ovih 25 godina ona je ovu zemlju marljivo obradjuivala. Kad je floksera zarazila, povadila je panje i jedan dio je stala kćeriti, a drugi poslala je djetelinoj. Valja znati, da je ova udovica B. ovaj komad zemljišta donela u prćiju svom pokojnom mužu iz obitelji S.

Ova zemlja bila je vlastitost ud. C. Sproljeća namjeravala je, a bila je namakla novca, da svu zemlju prekrči i zasadi amerikansom lozom, prem su joj kao njezin kmetski dio nudili 3000 K, nu ona nije htjela, već je žellla, da tu svoju oćetivnu uredi i ostavi svojoj jedinici u nasljedstvo.

Nazad malo dana poslala je svoje radnike, da počnu krćenjem, ali eto ti ulaka najvećeg Šibenskog demokrata ne samo po stasu, dali i po čućenju, prvog rođjaka ud. B. da težaci moraju ostaviti radju, jer da ud. B. nije više kmet, budući da je njihov g. F. S. kupio ud. C. vlastništvo, a pošto je loza propala da on ina pravo protjerati kmeta sa zemlje.

Kako je ovo porazno djelovalo na jednu ud. B. ne treba ni da kažemo. Moli i zaklinje svog prvog rođjaka, da joj proda kupljeno vlastništvo, nudi mu strostruko više, ali srce velikog demokrata ne će da se gane na sruce svoje prve rodice, kao ni na one njezine jedinice. Kad ovo neće, tad ga zabivje, da ju drži za kmeta, kao do sada uz obvezu, da će još ove godine svu zemlju prekrčiti i zaradiati, ali zaludu. Nesmiješ više stupiti na zemlju, zemlja je moja, više ovaj najveći živući Šibenski demokrat i jedna udovica biva ovim riešenja svoje oćetive, bez pare naknade, prem je mogla uhvatiti 3000 K. U ovom postupku, za koji nema rieči, da se osudi, najžalostnije je pak to, što je mućke, a donekle i prevaram S. kupio vlastitost u g. ud. C. samo da se dočepa zemljišta i da progne jednu udovicu.

Priznati moramo, da je svaki pošteni gradjanin osudio ovaj nepošteni postupak S. naprama svojoj prvjoj rodici g. udovici B. ali što to vriedi, kad je ova sirola ostala bez zemljišta.

Ovaj smo slučaj iznili, a nije osamljen, a to da još jednom nazmi nazovi demokratima u brk kažemo da oni nisu prijatelji puka, već da sladko ime „puk“, „mali narod“, „siromašna ruka“ itd. za njih su samo frazme koje zavadjaju neume sve dotle dok ne padnu u njihove pandže, samo da ih ubiju moralno, a i materijalno.

Ovaj žalostni, a u isto doba sramotni postupak najvećeg Šibenskog demokrata jasno nam kaže, da bi se imao stvoriti do potrebe zakon, po kome vlastnik zemlje, ako želi prodati svoju vlastitost, mora najprije sa kmetom pokušati nagodbu, jer ako se dodje do sistematičnog riešenja ovog pitanja lasno se može dogoditi, da jadrni kmetski ostanu i bez kmetsva, te da budu proferani sa svoje oćetive baš od onih, koji danas najviše viču, da se ovo pitanje privede kraju, a o čemu nas najbolje uvjerava ovaj postupak Šibenskog najvećeg demokrata S. naprama svojoj prvjoj rodici ud. B.

Imamo u zalih još materijala o drugoj demokratskoj perjanici u Šibeniku, koji dokazuje oćito, da su ti novopećeni demokrati pravi derači kmetsva. U zgodan čas, kad se ti demokrati po obćijaju znanu čitati i laskati narodu pred izbore, izniet ćemo nečovječnosti i nevaljaštine njihove, neka puk skroz upozna, kakova su to čeljad.

## Kako se zauzimlju za nas.

U našem smo listu u više navrataka jasno, čisto i bistro naglasili, da se proti našem narodu goni gospodarsvena politika od njegova izkorenjenja. Obazremo li se na prošlost, na sadašnjost, pa pogledamo li u budućnost, sve nam jasno govori u prilog ove tvrdnje. Sve što drugi narod ima, sve što čista u gospodarskom pogledu, željeznice, ceste, more, kopno, vode itd., u nas je tako sve to udešeno, da ili leži mrtvo ili je u prilog tuđinu, koji pod izlikom da radi za nas, radi proti nama — radi za sebe. Jesmo li pokušali da kao pojedinač ili u društvu što osnujemo, što izvedemo, to se kod odlučujućih faktora gleda prikim okom, i na stotinu načina se traži, bilo da odmah, bilo u nedalekoj budućnosti da upane u njemačke, pa i vrazje ruke. Značajno je što nam u pogledu ovoga piše kompetentna ličnost.

Nijedno naše životno pitanje nije nikada našlo odziva kod odlučujućih faktora. Molili smo i zaklinjali vladu da zaprieči krizu ribarstvu — vlada je ostala gluha, pače možemo kazati, prouzročila ju je, jer jedna njezina banka (koja se računa kao njezina radi uzkih konvencija) hoće da uništi ribare, naše domaće tvorničare. Hoće da našem jadnom primorcu zatvori i more, što je uživao od vjeka.

Dojučne sezone ribari će ostati kod kuće, jer neće moći uvoćiti produkte, a tvornice će ostati zatvorene, jer naši tvorničari će morat likvidirati. Dakako tuđinac će onda u bezicije kupiti sve i tako proći preko naših lješina te veridit i oblačit. Pomislite, da 50.000 duša u našoj zemlji direktno ili indirektno živu o ribarstvu, i tu je uloženo liepi domaći kapital od nekoliko milijuna kruna, koji će za cijelo povesma propasti. Još ima ljudi koji kažu: vlada podpomaje ribarstvo.

Osnovale su se nekoje domaće tvornice cementa. Spljet se skoro od toga prporodilo, ali tuđinac hoće pošto po to da ih utuče, konkurencijom cijene spale su na polovinu. Nije dopušteno da Dalmacija može imati svoju industriju, to mogu imati samo privilegirani narodi, Hrvati ne. Tuđinac će i ove tvornice uz bezicije kupiti, a kad niemac bnde imao u svojim rukama tvornice sardina, cementa i drugo, onda će zaisto državni ugled držati se visoko.

Novi namet na vino (a sjegurino će prodriet) osnovan je samo izključivo proti južnim pokrajinama: Dalmaciji, Istri i Tirolu a poglavito proti nama i koji znači po gotovu propast cijelog našeg vinogradarstva, a poglavito težačke ruke. Mjesto da vlada dodje u susret i da podigne ovu glavnu granu našeg prihoda, ona hoće po riječi jednog njezinog čevnjaka, da sa ovim ekvilibrija jug sa drugim svenjanim pokrajinama; hoće nam nebo da zatvori. Svako tko je iole upućen o predmetu, zna da je taj teret izključivo proti nama naperen. Usled agrarne politike moramo plaćati svakdanji kruh dvostruko, nego bi mogli, da ne ima državnih daća. Ta znamo da se sada može kupiti prekrasna pšenica u Rusiji i drugamo za kakovih 16 kruna, a mi plaćamo dvostruko. Zastupnici su pitali uvoz prost od carine, pak što je vlada odgovorila? Gdje su naše luke, gdje naumljene željeznice i druga prometna sredstva, gdje brzojav i obećanja prigodom „riečke resolucije“ . . . ?

U Banovini nas Madjari u svemu tuku i sisaju narod, Bosnu gule Niemci i Madjari i vidimo, da je država ista pri ruci u osnivanju zlosretne magjarske agrarne banke za Bosnu. Izključili nas iz pomorstva. Sve mastne subvencije davaju se društvima i to „Lloyd“, „Austro-američani“ pak i „Dalmati“. Naše ljude (koji bezuvjetno trebaju) gleda se izišnati, pa i onako nemaju nikakvog utjecaja, a naše vriedne pomorce na svaki način traktiraju kao kakove helote — u doba kada Niemci ne imaju još pomorskih škola, ali i to će doći, samo da budu imali i ovdje privilegirane kapitane, osim ostojječih privilegiranih oficira ratne mornarice. Dugo i dugo bi se moglo ovim jadikovanjem nastaviti — fakat je, da svaki rad za podignuće blagostanja u stanovitim krugovima, je gledan kao državni neprijatelj, ako je ovaj slavenski, a poglavito hrvatski.

Ove slike i ove refleksije nam se moraju namećati, gledajuć na sve ono, što se oko nas zbiva, te moramo iz dna duše zgražati se na ljudsku nezahvalnost i doći do uvjerenja, da tako dalje ne može ići. Sa ovim što se s nama događa moramo otvoriti oči i složno, bezobzirno doviknuti: dosta je nedostojne igre!

## Književnost i umjetnost.

Martin Sulić: „Otmica“, drama u 5 činova. Ovih dana objelodanjena je u piščevoj nakladi knjiga pod gornjim naslovom. Kao jedan od prvih književnih pokušaja, Sulićeva „Otmica“ od prvih pisac uložio dosta mara u sa-pokazuje, da je pisac uložio dosta mara u sa-pokupljanju i kombiniranju povjestnih podataka, kao

i onih, što su mu bili potrebni za oznake nošnja, običaja i situacija. Jezik je u suštini dobar, tek ovdje ondje imalo bi se kojesta iz izpravi. Što se pak tče same drame, opazi nam je, da se naslovni čin ne izvršuje nigdje u razvoju dramskih događaja, već se na nj tek aludira, a izvdaja se nešto sasvim drugo. Po našem mnjenju glavni je nedostatak ove drame, što nema prizora, koji bi sa pozornice mogli da djeluju osvajanjem čuvstvene strane i što se i odveć često nižu prizori, u kojima se prikazuju ograšja i borbe, što nije u velikoj mjeri zgodno u jednom te istom komadu. Zato se na pozornici ne održaše n. pr. ni Sabalićevi „Crnogorski junaci“ (Gli eroi del Montenegro). Gosp. Sulić bio bi pogodilo, da je još počeo i dramu dotjerao, a ovako ne znamo, hoće li naići igdje na bolji sud naše kritike.

Mladi daroviti kipar. Već se u javnosti spominjalo, da je naš kipar Meštrović, kada je ljetos boravio u svome rodnome kraju, otkrio jednoga mladoga pastira, koji je pokazivao neobičan dar za kiparstvo, urezujući u nekomu kamenu, prostim nožem, razne slike. Na ovoga maloga pastira upozorio je Meštrovića učitelj g. Roca. Meštrović je prije 6 mjeseci uzeo sa sobom toga mladoga Niku Bodrožića iz Kolljana kod Vrlike, pa ga je poveo u Pariz i tu se sam starao za njegovo izobraženje, odjeću i hranu. U samih 6 mjeseci Bodrožić je toliko uznapredovao, da je sada nesumnjivo, da je to neobično i daroviti i bistar talent. Meštrović je poslao društvu hrvatskih nmjetnika „Medunić“ šest fotografija naših pedagoga, sabrao je to u većinom kopije Meštrovićevih radova, a ima i jedna glava po naravi. Tko je vidio te radnje, morao je priznati u njima pouzdanost ruke, sposobnost odredjivanja razmjera i marljivost, kojom su izvedene. Ovaj skorašnji pastir je u šest mjeseci uznapredovao toliko, koliko mnogi drugi ne postignu u dvie ili tri godine.

„Igra Životom“. Profesor Jure Turić, jedan od ponajboljih naših pedagoga, sabrao je u cjelinu niz svojih pripoviedaka, što ih je društvo hrvatskih književnika izdalo ovih dana među svojim redovitim izdanjima. Turić je veteran na njivi naše liepe knjige i on piše gladko i sladko, čuvstveno i zamamljivo, on oko svojih junaka i junakinja spleće vianac onakova života, kakav u istinu jest, on je vjerni tumač radosti i veselja, dobra i zla, boli i patnja, tuge i nevolja naroda, iz koga je i sam nikao. Turić je rodom Ličanin, pa se ona tvrda lička krš odražuje i u njegovim pripoviestima, ali ima tu i sladke mekoće, kako je i duša Turićeva, akoprem često izvržena nepravdi ljudskoj, — meka i sladka. — Ovo je četvrta knjiga od redovitih izdanja društva hrvatskih književnika. Ciena 2 kruna.

## Pobijanje trgovine s djevojkama.

Od c. k. namjesništva od 25. studenoga 1909. (br. VIII. 2406) dostavlja se svim c. k. kot. poglavarstvima (polt. izloženstvima) u pokrjnim silećić prepis pod gori navedenim naslovom u svrhu objavljivanja.

Iz jednog izvještaja generalnog konsulata u Chicagu razabiru se ove potankosti o trgovini s djevojkama u sjevero-američkim sjedinjenim državama.

Iztraga povedena od odvjetnika saveznih država u Chicagu je izpostavila, da još traje znatno uvažanje „bielih robova“ iz evropskih zemalja, osobito iz Italije, Francuzke, Njemačke pa i iz Ugarske. Gore spomenuti odvjetnik saveznih država računa, da do 15.000 djevojaka na godinu padaju žrtvom trgovine. Nadalje se je izpostavilo, da postoji pravilno uređeni, centralno organizovani sindikat sa podružnicama u svim većim gradovima među atlantskim i tihim oceanom, koji drži svoje poslovače u lukama, gdje se obično naseljenici izkrcavaju, te šalje svoje poslanike u prije spomenute evropske države.

Agenti sindikata namješteni u tamošnjim lukama imaju vrebati osobito na one ženskinje, koje se u Americi izkrcavaju same bez pratnje prijateljica ili rođjaka. Često se oni krivo izkrcavaju kao rođjaci ili muževi djevojaka, koje dolaze bez pratnje, e da im tako olakšaju iskrcanje. Roditelji tih djevojaka bivaju u većini slučajeva prevareni od agentkinja gore spomenutog sindikata omlene vanjšine, koje se pretvaraju, kao da su osobito zavolile dotične djevojke, te kao da teže za tim, da im pribave što bolju budućnost na dobrotvorni način. Njihova omlena pojava i obće mnjenje, koje obično drži veoma bogatima Amerikanke koje putuju, olakšava im provadjanje svojih svrha. Obično ne uzimlju one odmah sobom dotične djevojke, nego obećaju da će im pisati, kad budu našle za njih dobro mjesto.

Naknadno im tad one pišu i pošalju novaca, te stave u izgled djevojkama unosna mjesta, ponajviše kao prodavačice u dućanima odieła, slastičarnama, ili pak mjesta u privatnim kućama. Roditelji će odnosnih djevojaka, uvjereni o poštenju tobožnjih dobročiniteljica, možda sami prevariti oblasti, e da olakšaju izseljenje svojih kćeri.

Sudbina, koja čeka ove djevojke, svima je poznata.

Brzo bivaju privedene moralnoj propasti pomoću sile, omanljivih sredstava i varaljih obšjena. Djevojke primaju odieła i nakite uz ogromne cijene, te se naravno zaduže u svojih uzdržavatelja, koji se već zato brinu, da djevojke postanu toliko ovisnim o njima, da se više teže mogu osloboditi od svojih gospodara. Mnoge djevojke radi straha i sramote napuste svaku nadu da opet vide svoju obitelj, pa da se vrate pristojnom životu. One takodje ne posjeduju odieła od šetnje, te se ne mogu već s ovog razloga izbaviti od sužanjstva.

U pobijanju trgovine s djevojkama se može postići povoljan uspjeh samo tako, ako se kod kuće bude nastojalo, da se uvjeti za takovu trgovinu onemoguće. Trebalo bi upozoriti roditelje, da lahkoumno ne povjeruju zamamljivim ponudama, koje dolaze iz Amerike. Nadalje bi se trebalo za to brinuti, da se osobito seoskom pučanstvu stavi pred oči, kojim su pogiblima izvrnute mlade djevojke, koje sele, osobito ako putuju same i bez pratnje pouzdanih osoba. Oblasti bi ipak imale osujetiti izseljivanje mladih ženskinja u svim slučajevima, kad ne ima sigurna jamstva za njihovu buduću sudbinu.

U dvojnem se slučajevima osobito preporučuje, da se prije dobave nužne obavijesti kod c. k. konsularnih ureda.

C. k. se ministarstvo unutarnjih poslova podupino slaže s navodima spomenutog generalnog konsulata, te je mnjenja, da se može zapriečiti trgovina s djevojkama iz monarhije u sjedinjene države osobito na taj način, ako name oblasti budu nastojale oko upozorivanja roditelja, te pričeće izseljivanje mladih ženskinja. Osobito je pak korisno za svaki slučaj, da se zavičajne oblasti obrate na c. k. konsularne urede za obavijest o onim osobama, koje potiču mlade djevojke, da odavle putuju preko oceana.

To se priobćuje tomu c. k. poglavarstvu (izloženstvu) usled odpisa c. k. ministarstva unutarnjih posale od 11. studenoga o. g. br. 1303 a pozivom na amošnji odpis od 14. srpnja 1905 br. 24.107 i 15. srpnja 1908 br. 34.454 i primjedbom, da središnji vlasti za nadziranje trgovine s djevojkama pripadjeće posredovanje saobraćaja ovozemnih sigurnostnih oblasti s inozemstvom u tom predmetu.

Stoga se je u svim sumnjivim slučajevima najbolje direktno obratiti c. k. redarstvenome ravnateljstvu u Beču, koje je usled svoje razprostranjene očevidne službe u stanju, da podade što hitnije i stalnije obavijesti o osobama, koje se bave posredovanjem mjesta; a i potrebno je, da se svatko njoj obrati za svrhe daljnog vodjenja očevidnosti.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)

Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

**Javna zahvala.**  
U našoj težkoj žalosti gubitkom naše premile  
**Milice**  
koju nam kruta sudbina otrže iz našeg kola, moramo iskreno priznati, da smo crpili jedino duševnu utjehu iz plemenitog saučesća naših prijatelja i znanaca, koji su mnogobrojno od časa smrti plemenite pokojnice njihovom prisutnosti sve do groba počastili njezinu uspomenu, trnutim srcem najiskrenije iz dubine našeg osjećaja zahvaljujemo.  
Šibenik, 2. (16.) decembra 1909.  
Marko Knežević      Dr. Krsto Kovačević  
suprug                      brat  
sa sebe i svoju rodbinu.

**Dražbeni oglas.**  
Ovime se meće na dražbu obskrba ubožkog doma mesom i kruhom za godinu 1910.  
Primaju se do 28. o. mj. ponude i to samo pismene.  
Čija ponuda bude povoljnija, tomu će se dati prednost uz položenu kauciju.  
Šibenik, 20. prosinca 1909.  
Uprava „Ubožkog doma“.

**Za božićno drvce!**  
naći ćete u dućanu  
**Antuna Ciulića**  
Šibenik      Glavna ulica      Šibenik  
svakovrsne nakite u svim bojama i oblicima.  
Cijene umjerene.      3-3

5500  
vjerodostojno popraćene svjedočbe liječnika i privatnika dokazuju da  
**Kaiserovi**  
prsni karameli  
(su tri jete)  
**Kašalj**  
nahladu, hunjavicu, katar i grčeviti kašalj najbolje odstranjuju.  
Jedan omet 20 i 40 fillira.  
Jedna kutija 60 fillira.  
3-24      Na prodaju drži:  
**Carlo Ruggeri u Šibeniku.**

**Hrvatska tiskara u Šibeniku**

preporučuje svoje bogato obnovljeno skladište tiskanica za obćine i župne urede.  
Naručbine se obavljaju brzo i tačno a cijene su vrlo umjerene.

Najmodernije posjetnice i vjenčane karte uz vrlo umjerene cijene izradjuje

**Hrvatska tiskara u Šibeniku.**

# Tiskanice

za občine i župne urede  
prodaje uz vrlo jeftine cijene  
**Hrvatska tiskara**  
u Šibeniku.

## Za občine:

Upisnik poljskih prekršaja.  
Predračun (Predrazbroj), Odlomak.  
Knjiga prihoda, Razhoda,  
Tužbe.  
Prijavnica za putnike.  
Iskaznica poljskih prekršaja.  
Mjesečni popis.  
Pozivi.  
Prijavnica boravljenja.  
Dostavnice.  
Moiba.  
Prijavna knjiga neaktivne momčadi.  
Izbor glavara.  
Dopisi.  
Marvinske putnice (pašoš).  
Tražbine.  
Priružbe.  
Obeli dnevnik blagajnice.  
Platni nalog.  
Predračun (Predrazbroj) zajednice.  
Svjedočba pripadnosti.  
Upisnik klanonce.  
Knjiga inostranaca.  
Odluka imenovanja zakletog poljara.

## Za župni ured:

Smrtnovnica ili Svjedočba smrti.  
Krštenica ili Svjedočba rođenja, krštenja.  
Dozvola vjenčanja.  
Izvadak iz matice krštenih odnosno preminulih dječaka.  
Svjedočba vjenčanja.  
Upisnik priznanih Birovina.  
Svjedočba obavljenih proglašenja.  
Obavijest iz matice krštenih, rođenih, vjenčanih itd.  
Kazalo upisnika.  
Zapisnik župničkog ureda.  
Popis osoba sastavljajućih obitelj.  
Kazalo zapisnika.  
Potvrda o izplati bratovštine.  
Ukupni izvadak dohodaka i potrošaka.  
Dopis župničkog ureda, Ord. za oprost zapr. vjenčanja.  
Dopis župničkog ureda, Ord. za odpust od proglašenja.  
Dopis od župskog ureda župskom uredu.  
Upisnik smrti.  
Dnevnik blagajne.  
Upisnik vjenčanja.  
Upisnik rođenih.  
Čedulja za sv. krizmu.  
Izповјedi.  
Prijava smrti.  
Svjedočba slobode.  
Nadžupništvo crkvinarstvu.  
Fides baptimis.  
Fides matrimonialis.  
Fides mortuaria.  
Zapisnik procjena.  
Izvadak izostale žup. redovine kroz godinu.

Osim toga imamo na skladištu tiskanice za „Javne dobrotnosti“ i „Poljodjelske blagajne“.

## STECKENPFERD - -

od  
lijiljanova mlika **SAPUN**

najblaži sapun za kožu  
kao i proti sunčanim pjegama.

Dobiva se svugdje.

37-40

Prva parna tvornica  
za bojadisanje, pranje i kemičko  
čišćenje odjela na suho

## M. DOMIĆA

Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: obična, urezna, za šetnju, kazališne i plesove. Osim toga zastore, prostirače, rukavice od kože itd., razumije se sve u cjelini čisti sa sa strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.  
Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:

**JULIO RAGANZINI**  
1. IX. Glavna ulica.

## Svoj k svome!

Svim našim trgovcima preporuča se najtoplije

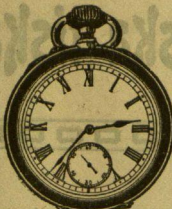
## „Gospodarska sveza“

centrala za ukupnu kupoprodaju u Ljubljani.

Registr. zadruga sa ograničenim jamstvom.  
Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju: Svetko Hanibal Škerl, Trst, Via Giorgio Galati.  
Telefon 2110 Internban. Prodaje na veliko: grab, kupus, krumpir, žito, brašno, petrolej, ulje, slamu i t. d. 20-24

## Čudo industrije!

Samo 3 Kruze 40 para



nikel anker-remontir ura sistem Roskopi sa zaklopcem, lijepim lancem, sa čvrstim 36 sata idućim anker-strojem, sa lijepim kazalom za sekunde stoji samo 3 K 40 p. 14-karatni zlatni prsten s pravim dijamantom samo 5 kruna.

Udova Marija Holczer

Krakov 63, St. Gertrudy 29.  
Ilustrovani cjenik sa više nego 1000 slika zlatnih i srebrnih stvari, na zahtjev badava i franko.

10-20

## Šivači strojevi Singer

„66“

kupuju se samo u našim skladištima, koja su označena uvijek sa ovim znakom.



Ne treba se dati zavesti kroz druge oglase, koji imaju tu svrhu, da uz ime SINGER razpačavaju već upotrebljavane strojeve ili one kojeg drugog proizvođača, pošto mi ne prepuštamo naših šivaćih strojeva preprodavaocima, nego ih izravno sami obćinstvu razprodajemo.

Šibenik, glavna ulica.

31

## Objava.

Čast mi je javiti p. n. obćinstvu, najskoli trgovcima i obrtnicima, da sam naučno doskora otvoriti ovdje prvu ovakove vrsti na našem jugu

## Tvornica papirnatih vrećica

za trgovačku porabu.

Na to sam se odlučio i s razloga, što se je dosle iza ovakove stvari moralo naše obćinstvo obraćati van pokrajine i podupirati svojim novcem tuđa poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica biti će uređena sasvim po zahtjevima moderne tehnike i biti će snabdjevena sa onim raznim materijalom, što zasjeca u ovaj obrt. Prama tomu očekujem, da ću u ovom podvratu bit izdašno podpomozhen t. j. počasćen cijenjenim naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić

trgovač i posjednik.

16



## Čarobni nakit za božićno drveće

Jeftinije nego igdje! Ljepše nego igdje!  
dobiva se kod

## Hrvatske knjižarnice u Zadru.

Ciena po kutiji sadržavajućoj po najljepši izbor nakita iz stakla, kovine itd. po K 2,-, 3,-, 5,-, 7-50 i sasvim velike po K 10.

50 svječića za 50 filira.

Izvanjske naručbe uz pouzeće ili ako se novac unapried pošalje, obavljaju se točno i brzo.

Požurite se sa naručbom dok zaliha traje!

## Veliko skladište gotovih odjela za gospodu

Saisona 1909-1910

## Pio Terzanović \* Šibenik \*

Javljam štovanomu gradjanstvu, da mi je ovih dana pripjela od jedne glasovite krojačnice velika količina gotovih odjela i kaputa za gospodu. Ova se odjela osobito odlikuju radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam u mogućnosti svakom zahtjevu udovoljiti.

Preporučujuć se bilježim se veleštovanjem

Pio Terzanović.

18. IX. - 18. III.

Najzadnja moda!

Cijene vrlo nizke!

# Hrvatska Vjeresijska Banka - Podružnica - Šibenik.

## Bankovni odjel

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednime. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

## Dionička glavnica

K 1,000,000

Pričuvena zaklada i pritičić K 150,000.

CENTRALKA DUBROVNIK

Podružnica u SPLITU i ZADRU.

## Mjenjačnica

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćvanje. Osjguravanje proti gubitku kod ždribeanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

## Zalagaonica

daje zajmome na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.